

Ilse De Witte

Vrouwen willen meer dan een roze creditcard

**Doorbreek
de clichés en doe
meer met je geld**

Lannoo

Inhoud

Waarom een boek over geld en vrouwen? 9

DEEL I

Wat kleine meisjes moeten weten over geld

01 Wat wij onze dochters niet leren over geld 16

(en waarom kennis ook macht is)

FACTCHECK Behandelen we onze zonen en dochters hetzelfde als het op geld aankomt?

02 Iedereen ingenieur 38

(en straks kan niemand nog voor kinderen, zieken of bejaarden zorgen)

FACTCHECK Zorgen vrouwen van nature beter voor kinderen dan mannen?

03 Hoe de pink tax een hap uit ons budget neemt 54

(en meisjes daar van jongs af aan mee geconfronteerd worden)

FACTCHECK Zijn meisjes kooplustig en gaan ze impulsief om met hun geld?

DEEL II

Wat we maar beter beseffen over werken

04 Vrouwen hebben een lager inkomen dan mannen 72

(en daar moeten we iets aan doen)

FACTCHECK Krijgen vrouwen dezelfde kansen als mannen in de bedrijfswereld?

05 Onbetaalde arbeid is niet gratis 85

(en slechtbetaalde banen moeten meer waardering krijgen)

FACTCHECK Verdienen vrouwen minder dan mannen omdat ze voor slechtbetaalde banen kiezen?

06 Waarom mannen de leiding krijgen 94

(en er meer vrouwelijke leidinggevenden zouden moeten zijn)

FACTCHECK Spelen mannen liever de baas?

07 Hoe parttimen je vermogen aantast 111

(en mama's gestraft worden)

FACTCHECK Kiezen vrouwen er vrijwillig voor om minder te werken?

08 Waarom vrouwen vaker 'nee' horen 126

(en hoe we een 'ja' kunnen krijgen)

FACTCHECK Vragen vrouwen minder vaak om een loonsverhoging?

Wat vrouwen tegenhoudt om meer te ondernemen

09 Als ondernemer word je niet geboren 138

(en mannen krijgen meer kansen om het te leren)

FACTCHECK Hebben wij een verkeerd beeld van wat een ondernemer moet zijn?

10 Waarom divers ondernemerschap nodig is 156

(en hoe we vrouwen over die drempel kunnen tillen)

FACTCHECK Zijn vrouwen banger voor ondernemingsrisico's?

11 Waarom vrouwen minder durfkapitaal krijgen 171

(en welke kansen we daardoor laten liggen)

FACTCHECK Hebben vrouwen minder verstand van zaken?

12 Vrouwen horen niet bij de mannenclub 189

(maar ze kunnen hun eigen netwerken bouwen)

FACTCHECK Kunnen vrouwen zichzelf minder goed verkopen?

Wat we moeten onderkennen over geld en de liefde

13 Waarom vrouwen meer moeten praten over geld 202

(om financieel zelfvertrouwen op te bouwen)

FACTCHECK Zijn vrouwen niet graag met geld bezig?

14 Waarom vrouwen berooid achterblijven na een relatiebreuk 216

(en moeders nog kwetsbaarder zijn)

FACTCHECK Zijn we naïef als het over geld gaat?

15 Waarom vrouwen het budget beheren 237

(maar mannen de grote beslissingen nemen)

FACTCHECK Moeten vrouwen braafjes sparen, terwijl mannen aan de toekomst bouwen?

Wat we vaak te laat ontdekken over ons geld

16 Waarom vrouwen minder pensioen krijgen dan mannen 250

(en hoe we de kloof kunnen dichten)

FACTCHECK Krijgen mannen en vrouwen een gelijkwaardig pensioen?

17 Vrouwen moeten meer plannen voor later 268

(en daar snel genoeg aan beginnen)

FACTCHECK Zijn mannen en vrouwen even goed in financiële planning op lange termijn?

18 Waarom je je niet rijk kunt sparen 285

(en wat je beter met je geld kunt doen)

FACTCHECK Vrouwen sparen minder, maar sparen ze ook minder slim?

Wat we kunnen bereiken door ons geld te **investeren**

19 **Waarom we meer zouden moeten beleggen** 298

(en hoe we daar makkelijk mee kunnen starten)

FACTCHECK Hebben vrouwen geen interesse in beleggen?

20 **Waarom vrouwen bestempeld worden als risicomijdend** 316

(en wat dat betekent voor onze portefeuille)

FACTCHECK Zijn vrouwen te voorzichtig bij het beleggen?

21 **Waarom vrouwen betere beleggers zijn dan mannen** 328

(en de wereld kunnen verbeteren)

FACTCHECK Beleggen vrouwen doelbewuster?

Conclusie 339

Persoonlijke noot 341

Dankwoord 343

Eindnoten 344

DEEL I

Wat kleine meisjes moeten weten over **geld**

02 Iedereen ingenieur

(en straks kan niemand nog voor kinderen, zieken of bejaarden zorgen)

Zorgen vrouwen van nature beter voor kinderen dan mannen?

Er werken meer vrouwen dan mannen in de kinderopvang, in het (kleuter)onderwijs, in de jeugdzorg. Van jongs af aan zijn het vooral vrouwen die voor kinderen zorgen. We geven bijna onvermijdelijk de boodschap dat zorgberoepen typische vrouwenberoepen zijn. Het zou heel jammer zijn als jongens die empathisch zijn, die graag met kinderen bezig zijn en er ook gewoon goed in zijn, zich hierdoor zouden laten afschrikken. Het is een extra drempel waar jongens over moeten. Jongens kiezen minder vaak voor een zorgopleiding dan meisjes, en in technische studierichtingen zijn de meisjes dan weer in de minderheid. Kiest iedereen voor de studierichting die het beste past bij zijn of haar talenten? Of laten jonge mensen zich soms leiden door de verwachtingen van de maatschappij? Of laten ze zich tegenhouden door twijfels over hun eigen kunnen?

Zijn vrouwen beter geschikt dan mannen om voor jonge kinderen te zorgen? Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) stelde in 2018 die vraag aan 2000 Nederlanders. Ongeveer 40 procent van de mannen antwoordde bevestigend en ongeveer 25 procent van de vrouwen vindt vrouwen inderdaad beter geschikt om voor jonge kinderen te zorgen. Onze ideeën over opvoeding en welke rol vaders en moeders daarin moeten spelen zijn de afgelopen decennia sterk veranderd, maar blijkbaar leeft bij veel mensen nog steeds het idee dat vrouwen van nature beter zijn in opvoeden.

Om een wetenschappelijk onderbouwd antwoord op de vraag te formuleren, doet Nicole Lucassen, pedagogisch wetenschapper aan de Erasmus Universiteit, onderzoek naar de sensitiviteit van de ouders of het vermogen om open te staan voor de signalen van het kind en er adequaat en snel op te reageren.²³ Pedagogen vinden sensitiviteit een van de belangrijkste elementen in opvoeding. Ouders die meer sensitief zijn, staan dus meer open voor hun kinderen. Ze moedigen hun kinderen aan, ondersteunen ze, geven ze ver-

trouwen en laten ze voldoende ruimte om te ontdekken. Minder sensitieve ouders zijn passief, niet betrokken, soms zelfs vijandig en laten geen ruimte aan kinderen om te ontdekken.

Door observaties van ouders bij 752 Nederlandse gezinnen in hun thuisomgeving komt Nicole Lucassen tot het besluit dat vaders even sensitief kunnen zijn als moeders. Er zijn zowel moeders die laag scoren op sensitiviteit als vaders die daar hoog op scoren. Die sensitiviteit is vooral bij heel kleine kinderen erg belangrijk voor de hechting. Een goede band met een of meerdere verzorgers heeft positieve effecten op de ontwikkeling van het kind. Kinderen hechten zich even vaak aan vaders als aan moeders, volgens onderzoek.

We zouden het best toegeven dat vaders even goed voor kinderen kunnen zorgen. Als moeders al handiger zijn in het geven van een schone luier, het aankleden van de kinderen, het begeleiden van huiswerk enzovoort, dan is dat allicht omdat ze het gewoon vaker doen. Is een vrouw geschikter om kinderen op te voeden dan een man? Het antwoord van Nicole Lucassen is een duidelijke nee. Ook onderzoek naar de interactie met kinderen van vrouwen en mannen die in een kinderopvang werken, levert geen duidelijke verschillen op inzake aandacht, sensitiviteit of het stimuleren van de kinderen.

Misschien is de vraag of vrouwen beter zijn in zorgtaken gewoon de verkeerde vraag. Steeds meer onderzoek leert dat het hele gezin er beter van wordt als beide partners meer zorg op zich nemen. De kinderen presteren beter op school. De ouders zijn gelukkiger en gezonder.²⁴ Meer diversiteit in teams van zorgprofessionals komt, volgens onderzoek, de kwaliteit van de zorg ten goede, omdat er daarmee ook meer aandacht komt voor specifieke behoeften van minderheden en meer (medische) behandeling op maat.²⁵ Ook in het onderwijs zou meer diversiteit deugd doen, al is het maar omdat de diverse kinderen in de klas zich zouden kunnen identificeren met de rolmodellen die voor de klas staan.²⁶

Verschillen tussen jongens en meisjes kunnen we niet wegcijferen

Mijn twee zonen zijn goed in rekenen en ze krijgen via school elk jaar de kans om deel te nemen aan de Kangoeroewedstrijd. Dat is een reken-, denk- en puzzelwedstrijd als een soort extra uitdaging voor kinderen die vlotjes door de rekenlessen zwemmen. Het valt mij op dat er stevast minder meisjes uit de klas van mijn zonen 'geselecteerd' worden dan jongens. De Kangoeroewedstrijd heeft dezelfde organisator als de bekendere Wiskunde Olympiades voor oudere kinderen. Het is interessant om te weten of er in heel Vlaande-

ren minder meisjes voor de Kangoeroewedstrijden en de Wiskunde Olympiades ingeschreven worden.

‘De globale verdeling is 47 procent meisjes en 53 procent jongens. Er is dus een klein onevenwicht, maar niet erg uitgesproken’, zegt Stefaan Vaes, voorzitter van de Vlaamse Wiskunde Olympiade vzw. De Kangoeroewedstrijd is gericht op kinderen uit het basisonderwijs en de eerste twee jaren van het secundair onderwijs. De deelnemers aan de ‘echte’ Olympiades zijn 14 tot 18 jaar en komen uit de laatste vier jaren van het secundair onderwijs. ‘Daar is de verdeling 43 procent meisjes versus 57 procent jongens’, zegt Stefaan Vaes.

Nochtans hebben meisjes en jongens evenveel aangeboren aanleg voor wiskunde. In 2018 lieten onderzoekers van de KU Leuven 410 4- en 5-jarige kleuters, verspreid over 17 scholen, wiskundige testjes uitvoeren, zoals getallen ordenen of eenvoudige sommen zoals $3 + 2$ oplossen. Ze vonden geen verschillen in de wiskundige competenties tussen jongens en meisjes in de kleuterschool.²⁷

Toch scoren 11- en 12-jarige meisjes al slechter dan jongens bij wiskundige proeven. Dat verschil is bij de meest recente metingen zelfs groter dan bij vroegere metingen. Onderzoekers vragen zich daarom hardop af of stereotypen zoals ‘meisjes hebben minder interesse in wiskunde’ zorgen voor lagere verwachtingen ten aanzien van de rekenvaardigheden van meisjes in de opvoeding en in het onderwijs.²⁸ Vergis je niet: iedereen heeft vooroordelen. Die vooroordelen glippen bijna per definitie onbewust in ons denken en doen als we ons er niet tegen wapenen en er niet af en toe bij stilstaan. Zo sluipt het gebrek aan zelfvertrouwen, dat uit onderzoek sterker naar voren kwam bij volwassen vrouwen dan bij mannen, er mogelijk bij de oudere scholieren al stilletjes in.

Dat de verwachtingen van de omgeving een rol spelen, lijkt ook bevestigd te worden door onderzoek in Duitsland. In de regio's van de voormalige Deutsche Demokratische Republik (DDR) blijkt de achterstand van meisjes in wiskunde veel kleiner dan in de regio's van de vroegere Bondsrepubliek Duitsland. Volgens Claudia Senik, professor aan Sorbonnes Universit  en verbonden aan IZA (Universität Bonn), maken de attitude en het zelfvertrouwen van meisjes in het voormalige Oost-Duitsland daarbij het verschil. Ze controleerde in haar onderzoek andere factoren zoals de economische situatie of een verschil in stijl van de leerkrachten. Voor Claudia Senik is het duidelijk dat in 2018 het radicale beleid van het communistische regime om gendergelijkheid op de arbeidsmarkt te promoten nog altijd doorwerkt in Oost-Duitsland²⁹, zelfs dertig jaar na de val van de Berlijnse Muur. We komen hier later nog op terug.

Hoe ouder ze worden, hoe minder meisjes zich nog echt op die wiskunde stortten. In het academiejaar 2021-2022 waren meisjes in de bacheloropleiding Wiskunde goed voor 39 procent van de studenten aan de KU Leuven, de grootste universiteit van Vlaanderen. Dat is nog eens een pak minder dan de 45 procent meisjes die op de basisschool nog graag rekenden en er volgens hun leerkrachten goed genoeg in waren om deel te nemen aan de Kangoeroewedstrijd.

‘Het percentage vrouwen dat studeert in STEM-richtingen hangt erg af van de concrete studierichting’, volgens Stefaan Vaes. Hij haalt er ter illustratie de percentages bij van enkele andere STEM-studierichtingen aan de KU Leuven. Het acroniem STEM staat trouwens voor *science, technology, engineering* en *maths*. Bij bio-ingenieurswetenschappen, biochemie en biotechnologie zijn de meisjes licht in de meerderheid met 54 procent. Bij burgerlijk ingenieur (21%), industrieel ingenieur (14%) en informatica (8%) zijn de meisjes daarentegen vaak ver te zoeken.

Waarom haken meisjes af? Ik heb in het secundair onderwijs zelf ook een richting met veel wiskunde en wetenschappen gevolgd. Mijn ouders hebben mij juist heel erg gestimuleerd om in exacte wetenschappen verder te gaan, maar ik koos aan de universiteit voor menswetenschappen. Er worden doorgaans allerlei redenen opgesomd om te verklaren waarom meisjes afhaken:

- geen rolmodellen;
- te weinig vrouwelijke STEM-leerkrachten;
- te weinig voeling met de praktijk en de toepassing in het echte leven;
- geen ouders in STEM.

Je kunt er ook niet omheen dat de jongens weinig interesse hebben voor menswetenschappen, tenzij het gaat om de menswetenschap die handelt over geld en de keuzes die mensen maken met hun geld (economie dus) of over macht (politieke wetenschappen). In het academiejaar 2022-2023 schreven 13.575 studenten zich in voor economische en toegepaste economische wetenschappen, van wie 61 procent jongens. Bij richtingen zoals sociale wetenschappen of communicatiewetenschappen slaat de genderbalans door in de andere richting.

Waarom zeggen we niet tegen jongens dat ze meer zorg moeten studeren?

De Belgische overheid heeft samen met de privésector net nog een vijfjarenplan opgesteld: Women in Digital-strategie. Meer dan eens kreeg ik in de ge-

sprekken voor dit boek te horen dat we gewoon meer meisjes moeten stimuleren om STEM te studeren. Sophie van Gool, auteur van het boek *Waarom vrouwen minder verdienen – en wat we eraan kunnen doen*, draait die redenering om. ‘We zeggen altijd maar dat meer meisjes STEM moeten gaan studeren. Waarom maakt niemand zich druk om de jongens, die minder vaak kiezen voor een studierichting in de zorg? Waarom betalen we mensen die in de technologiesector werken meer dan mensen die in cruciale beroepen werken zoals onderwijzers, verpleegkundigen of verzorgers? Waarom waarderen we zorgen voor andere mensen zo weinig?’

De Emancipatiemonitor³⁰ van het Centraal Bureau voor de Statistiek in Nederland en het Sociaal Cultureel Planbureau stelt dat meisjes minder vaak kiezen voor een technische opleiding en relatief weinig jongens een zorgopleiding doen. Daarenboven gaan meisjes met een technische opleiding ook nog eens minder vaak aan de slag in een technisch beroep dan jongens. Andersom zijn er ook wat jongens die wel voor een zorgopleiding kiezen, maar uiteindelijk toch niet in een zorgberoep gaan werken. Uit de cijfers van de grootste Vlaamse Universiteit KU Leuven blijkt dat de onevenwichten in universitaire studies ook nog toenemen. In het academiejaar 1992-1993 werd slechts 36,5 procent van de opleidingen gedomineerd door respectievelijk mannen of vrouwen. In het academiejaar 2020-2021 kende 50 procent van alle bacheloropleidingen een onevenwichtige instroom, waarbij meer dan twee derde van de studenten van hetzelfde geslacht is. Het is dus niet alleen zo dat er weinig meisjes kiezen voor wiskundige richtingen. Weinig jongens kiezen voor zorgopleidingen. Die genderkloof in studierichtingen neemt niet af, maar is de voorbije twintig jaar toegenomen!

Ook nog belangrijk om mee te geven: aan de KU Leuven presteren in bijna alle bacheloropleidingen vrouwen beter dan mannen, zowel inzake studie-efficiëntie als het behalen van het diploma.³¹ Als vrouwen beter presteren op school, waarom zouden ze dan minder presteren op het werk? Die vraag mag je alvast in je achterhoofd houden voor het volgende deel over werken, waarin we het onder meer hebben over de loonkloof.

Zowel in Vlaanderen als in Nederland zijn er plaatsen tekort in de kinderopvang, omdat er te weinig personeel is. In Vlaanderen is er bovendien een kwaliteitsprobleem, door een gebrek aan investeringen én een gebrek aan waardering. Zou je zelf je zoon of dochter aanmoedigen om in de kinderopvang te gaan werken? Als ze studies aankunnen die toegang geven tot een beter betaalde baan allicht niet. Nochtans is het nobel werk. Die eerste maanden en jaren in een mensenleven zijn zo bepalend voor de ontwikkeling. Als het daar misloopt, draagt een kind daar de rest van zijn leven de gevolgen

van. Zouden we mensen in de kinderopvang niet veel meer moeten betalen om ervoor te zorgen dat we de beste en meest capabele mensen (blijven) aantrekken voor die banen?

Voor het onderwijs gaat een soortgelijke redenering op. Over de dalende kwaliteit van het onderwijs is de voorbije jaren al veel inkt gevloeid. Ik ben geen onderwijsexpert, maar ik geloof dat een opwaardering van het beroep van onderwijzer niet alleen meer mensen naar het onderwijs zou lokken maar ook de kwaliteit van het onderwijs ten goede zou komen. Zowel bij ouders als bij leerlingen en studenten stel ik een chronisch gebrek aan respect en appreciatie voor leerkrachten vast. Als het allemaal zo gemakkelijk is, waarom kiezen dan niet meer mensen voor het onderwijs? Er staan ongeveer in elke school wel vacatures open die niet ingevuld raken. Kinderen missen cruciale lessen, omdat er geen leerkrachten gevonden worden. Dat zal de kwaliteit ook zeker niet ten goede komen.

In Vlaanderen waren we vroeger fier op de kwaliteit van de zorg. Maar intussen beginnen de wachtlijsten steeds meer op te lopen door het tekort aan personeel. Ziekenhuizen hebben het aantal bedden op intensieve zorg verminderd, omdat ze geen verplegend personeel vinden om bij die bedden te zetten. Ook de eerstelijnszorg staat op instorten. Mensen lopen wekenlang rond met tandpijn of ze ontwikkelen een tandabces dat openscheurt, omdat ze niet bij een tandarts terecht kunnen. Behalve tandartsen, werken ook steeds meer huisartsenpraktijken met een wachtlijst of zelfs een patiëntenstop.

9 Liesbet Stevens

Adjunct-directeur van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en professor seksueel strafrecht

'De lonen liggen lager in de sectoren waar veel vrouwen werken. Het is aangetoond dat meisjes minder verdienen met vakantiebanen dan jongens. Minstens voor een stukje speelt daar socialisering mee. We hebben tijdens de covidcrisis maandenlang geapplaudisseerd voor de mensen in de zorg, maar ze verdienen nog steeds bij de laagste lonen in ons land. Dat zijn heel waardevolle banen, met een ongelooflijke maatschappelijke waarde. Je moet durven kijken naar de arbeidsvoorwaarden. Al voor de covidcrisis waren er handen tekort in de zorg. Dat is onhoudbaar. Als er te weinig mensen in een bepaalde sector willen werken, dan moet er nagedacht worden over de arbeidsomstandigheden. Hetzelfde geldt voor het onderwijs. Het draait natuurlijk om meer dan beloning alleen, maar loon is er zeker een onderdeel van.'

De STEM-beroepen worden vaak bestempeld als de beroepen van de toekomst. Of het wenselijk is dat er straks een robot naast je ziekenhuisbed staat, weet ik niet. Maar laten we er gemakshalve van uitgaan dat innovatie in de zorg en het onderwijs op zijn minst een deel van het personeelstekort kan wegwerken. We redeneren even verder. Het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE) becijferde dat het dichten van de genderkloof in het STEM-onderwijs tegen 2050 maar liefst 850.000 tot 1,2 miljoen extra banen kan creëren. Het neemt wat tijd in beslag vooraleer een hogere participatie van meisjes in STEM-studierichtingen ook leidt tot meer vrouwen in STEM-banen. Ze moeten eerst afstuderen en dan ook nog eens kiezen voor een baan die bij hun diploma past. Die nieuw gecreëerde banen zouden zich vooral bevinden in sectoren zoals informatie, communicatie, financiële en zakelijke dienstverlening én ze zouden goed betaald worden.

Niet alleen vrouwen zouden beter worden van meer gendergelijkheid in het STEM-onderwijs. Als er evenveel vrouwen als mannen afstuderen én gaan werken als wetenschapper, wiskundige, ingenieur of IT'er, dan zouden bepaalde knelpuntberoepen in onze economieën ingevuld worden en het bruto binnenlands product (bbp) van de Europese Unie zou dan naar schatting met 0,7 tot 0,9 procent stijgen tegen 2030 en met 2,2 tot 3 procent in 2050. In absolute termen betekent dat een verbetering van onze welvaart met 610 tot 820 miljard euro tegen 2050.

Met een duw in de rug worden veel meer vrouwen wetenschapper

Toch nog geneigd te geloven dat wiskunde en wetenschappen minder in de natuur van vrouwen zitten? Of misschien denk je: laat iedereen toch gewoon zichzelf zijn en voor zichzelf een studierichting kiezen? Ik denk dat we misschien nog onderschatten hoe sterk individuele keuzes door maatschappij en cultuur beïnvloed worden. In 2018 was slechts 41 procent van alle wetenschappers en ingenieurs in de Europese Unie vrouw.³² In vijf lidstaten van de Europese Unie waren er meer vrouwelijke wetenschappers dan mannelijke: het gaat om Litouwen, Bulgarije, Letland, Portugal en Denemarken.³³ In bepaalde regio's in Spanje, in het noorden van Zweden en in Oost- en Centraal-Polen waren er ook meer vrouwen dan mannen als wetenschapper aan de slag.

Dat er op dit lijstje verschillende voormalige Oostbloklanden prijken, is allicht geen toeval. Het beleid in de voormalige Sovjet-Unie duwde vrouwen richting technische en wetenschappelijke studierichtingen en beroepen omdat ze nodig waren. Vandaag hebben jonge vrouwen in de voormalige satel-

lieten van Rusland wel meer keuzevrijheid en ze kiezen nog altijd vaker voor STEM-richtingen en -beroepen. Dat jonge vrouwen zich kunnen spiegelen aan oudere vrouwen uit hun omgeving die het gemaakt hebben als ingenieur of als wetenschapper helpt blijkbaar om dezelfde keuze te maken.

Met campagnes zoals #STEMhelden en *Da's Geniaal* proberen bedrijven, organisaties en overheden meisjes én jongens te motiveren om voor STEM-richtingen te kiezen. Equals Amsterdam plaatste naar aanleiding van Internationale Vrouwendag in 2022 maar liefst 62 vrouwen uit 44 bedrijven uit de technologiesector op pilaren in en rond de hoofdstad van Nederland in de kijker. Inspiring Fifty hijst zowel in Nederland als in België vrouwelijke rolmodellen uit de technologiesector letterlijk op het podium. De organisatie selecteert vrouwen op hun prestaties en vraagt ze om ambassadeur te zijn voor de sector bij jonge meisjes.

Elke Jeurissen

Bezieler Fierce Ladies (vroeger Straffe Madammen Netwerk), beheerder Expertendatabank van de Vlaamse overheid, voormalig voorzitter Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

'Rolmodellen zijn belangrijk en ze mogen niet te ver van ons af staan. Wanneer je als 30-jarige vrouw in een bedrijf werkt, waar je vrouwelijke managers van 40 of 50 jaar ziet rondlopen, dan weet je wat mogelijk is en heb je zicht op wat jouw toekomst zou kunnen zijn. Hetzelfde geldt voor mensen met een diverse achtergrond. Zij hebben rolmodellen nodig om zich aan op te trekken. Voor mijn tienerdochter is een vrouw van mijn leeftijd geen rolmodel. Zij vindt mij een oude vrouw. We waren zelf ook zo toen we jong waren. Een 15-jarige kijkt op naar een 17-jarige. Met #DasGeniaal bijvoorbeeld hebben we influencers op sociale media ingeschakeld om meisjes aan te sporen vaker voor STEM-richtingen te kiezen. Dat heeft gewerkt. We hebben met die campagne drie miljoen views gehaald.'

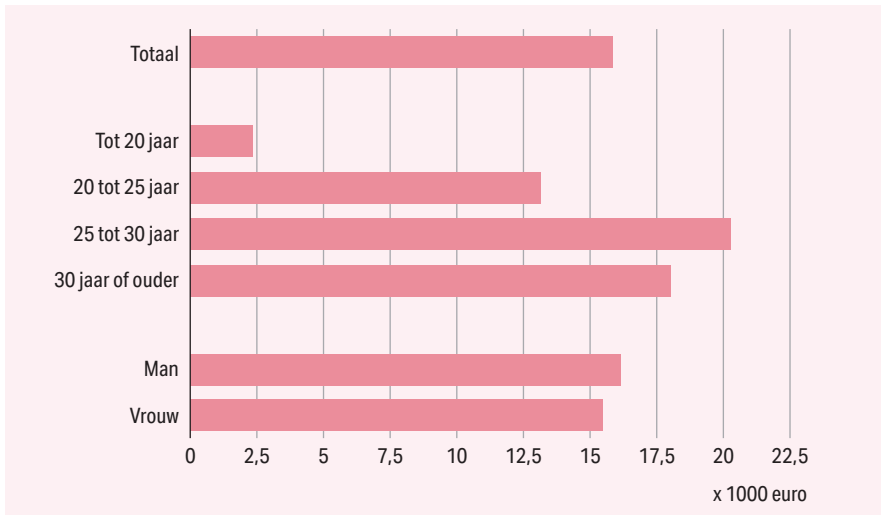
Er zijn heel veel initiatieven om wiskunde, wetenschappen, technologie en ingenieursstudies populairder te maken bij meisjes. Er zijn technologiebedrijven die hun vrouwelijke werknemers uitlenen aan scholen om meisjes – en jongens – te inspireren via projecten in de klas. Er gebeurt op dat vlak dus al heel veel, maar alles kan altijd nog beter. En waarom zouden we niet ineens wat meer reclame maken bij jongens voor de zorg en het onderwijs? Jongens zijn gevoeliger voor status.

Je kunt jezelf ook de vraag stellen of sommige jonge vrouwen zich laten tegenhouden om voor meer uitdagende studies te kiezen, omdat ze bang zijn om te falen. Denk aan de kleine meisjes met wie we het boek begonnen, die uitdagende leerstof uit de weg gaan omdat ze denken dat die alleen voor heel slimme kinderen is – en ze impliciet dus zichzelf niet bij de slimme kinderen tellen. Voeg daar nog een financiële component aan toe. We weten allemaal dat studeren geld kost. Als je verkeerd kiest, faalt en uiteindelijk een andere studie moet gaan doen, dan komen daar extra kosten bij kijken. Je verliest misschien zelfs financiering van de overheid.

In Vlaanderen is studeren over het algemeen iets goedkoper dan in Nederland, omdat de Vlaamse overheid vrijwel alle opleidingen subsidieert.³⁴ De Vlaamse overheid legt een maximum op aan de universiteiten en hogescholen voor de ‘studiegelden’ per academiejaar. Het inschrijvingsgeld kost in principe evenveel, of je nu voor verpleegkunde of burgerlijk ingenieur kiest. Wie een studie uitkiest die wat langer duurt, betaalt natuurlijk wel een jaar meer en begint een jaar later geld te verdienen. Het cursusmateriaal dat studenten afhankelijk van de opleiding moeten aankopen, kan mogelijk een paar honderd euro verschillen. De kosten zullen in Vlaanderen niet zo vaak in de weg zitten van een studiekeuze. Er bestaat ook nog zoiets als studiebeurzen voor studenten die het geld niet bij elkaar krijgen en er ook niet voor kunnen aankloppen bij hun ouders. Bovendien zijn er lagere tarieven voor bijna-beursstudenten, die net niet in aanmerking komen voor een beurs.

In Nederland betalen de meeste studenten het ‘wettelijke collegegeld’, dat ongeveer dubbel zo hoog ligt als de studiegelden in Vlaanderen. Daarnaast zijn er bepaalde opleidingen waarvoor Nederlandse studenten ‘instellingscollegegeld’ moeten betalen en dat kan vele malen hoger liggen. Soms betalen studenten instellingscollegegeld omdat het al om een tweede opleiding gaat, soms gaat het om een opleiding aan een particuliere onderwijsinstelling zoals Nyenrode Business Universiteit of de Nationale Handelsacademie voor afstandsonderwijs (NHA), die niet door de Nederlandse overheid bekostigd worden. Studieleningen zijn in Nederland sterk ingeburgerd. Tot ver in hun volwassen leven slepen sommige Nederlanders zo’n studieschuld mee. De gemiddelde studieschuld van mannen ligt bijna 1000 euro hoger dan die van vrouwen. De studieschuld van de 25- tot 30-jarigen bedraagt gemiddeld 20.300 euro.³⁵

Gemiddelde studieschuld in Nederland op 1 januari 2022

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

In België zijn studieleningen een randfenomeen. Want ouders zijn verplicht de opleiding van hun kinderen te betalen, ook als die kinderen al meerderjarig zijn maar de opleiding nog niet afgerond is. Kinderen hebben een vorderingsrecht, ook als ze een verkeerde studiekeuze maken of een keer wat mindere prestaties halen.³⁶ Nederland maakt 18-jarigen al meer verantwoordelijk voor hun eigen financiën dan België (zie de kadertekst verderop met uitleg van Karin Radstaak). In Nederland is er slechts een onderhoudsplicht tot het kind 21 jaar is en zijn er mogelijkheden om onder de financiering van de studie uit te komen als het kind de studie niet serieus neemt, de studiekeuze niet realistisch is of het kind zich misdraagt.³⁷

Het Vlaamse onderwijs is stevig gesubsidieerd in vergelijking met het Nederlandse. Het onderwijs kan helpen om ongelijkheid weg te werken, maar dan mag de toegangsdrempel niet te hoog zijn. In Nederland lagen de kosten voor hoger onderwijs tussen 2015 en 2023 zodanig hoog dat de schrik voor studieschulden jonge mensen ervan weerhield om studies te beginnen. De afschaffing van de basisbeurs leidde in die periode tot een stijging van de gemiddelde studieschuld met 3500 euro. Daarom besliste de Nederlandse regering om de basisbeurs weer in te voeren vanaf het academiejaar 2023-2024. Daarnaast kunnen studenten nog een aanvullende beurs krijgen. Zo'n aanvullende beurs wordt omgezet van een lening in een gift als de student binnen de tien jaar afstudeert.

Deze studieleningen zijn niet onschuldig. Dat jonge mensen en dan met name mannen met zo'n lening om de nek hun professionele carrière moeten starten, is verre van ideaal. Verderop in dit boek komen we nog terug op de impact van schulden op vermogensopbouw. Voor vrouwen met gemiddeld een lager inkomen is het veel lastiger om die schulden terug te betalen. Het is maar goed dus dat vrouwen in Nederland vanaf de start voor hun studies minder schulden aangaan.

9 Karin Radstaak

Woordvoerder van het onafhankelijk kennis- en adviescentrum op het gebied van huishoudfinanciën Nibud. Nibud bestaat al veertig jaar en doet al even lang onderzoek naar de Nederlandse huishoudfinanciën.

'In Nederland moet je op je 18 jaar redzaam zijn. Je moet zelf een zorgverzekering afsluiten en een belastingaangifte indienen. Je moet je eigen boetes betalen. 18-jarigen kunnen zelf abonnementen afsluiten en een creditkaart nemen. Er zijn allerlei rechten en plichten die kinderen vanaf die leeftijd krijgen. Ouders bereiden hun kinderen daar het best wat op voor, want in principe komt er heel wat op hun bordje terecht. Als kinderen financieel geletterd zijn, dan staan ze sterker. Is het slim om in het rood te gaan? Hoelang ben je gebonden door een contract? Kun je studiefinanciering aanvragen? Ouders hebben alleen nog een onderhoudsplicht voor hun kinderen tot ze 21 zijn, maar dat gaat over de basis: onderdak, kleding, voeding, scholing en medische hulp.'

'Wanneer jongeren in Nederland gaan studeren, dan krijgen ze een basisbeurs – maar die is onvoldoende om de hele studie te betalen. Daarnaast kunnen ze een aanvullende beurs krijgen, een soort gift als de ouders een laag inkomen hebben of een studielening die ze moeten terugbetalen, met een heel lage rente. Het is vervelend om door die studielening met een soort achterstand aan het leven te beginnen. Daar is onvoldoende aandacht voor en heel veel onwetendheid over.'

Niet alleen de studiekeuze, maar ook de keuze van een hobby bepaalt veel

Kiezen vrouwen en meisjes minder vaak voor het grote geld? Of worden de inspanningen van vrouwen en meisjes minder hoog ingeschat door de samenleving? Zelfs als je als ouders je kinderen exact dezelfde klussen geeft en exact hetzelfde inkomen, dan is er nog de buitenwereld die spelbreker kan zijn. In

Vlaanderen is het nog altijd de gewoonte om jonge, talentvolle en zelfs veel minder talentvolle voetballers vanaf een zekere leeftijd met geld, of met drankbonnen als de club om cash verlegen zit, te motiveren om naar de match te komen.

Mijn zonen spelen allebei voetbal. Ik heb ze als kleuters nog enkele jaren op turnen gestuurd, maar mede door toedoen van hun vader is voetbal 'hun' sport geworden. Ze doen dat echt graag. Het is hun grootste uitlaatklep. Maar vanaf de eerste wedstrijd die ze speelden, moest ik betalen om te komen kijken terwijl zij drankbonnetjes kregen na elke (thuis)wedstrijd. Bij die eerste wedstrijdjes dacht ik regelmatig: eigenlijk zouden de toeschouwers geld moeten krijgen om naar dit potje stamp te komen kijken. Bij de meeste andere sporten en hobby's weet je zeker dat je kinderen dat gewoon doen omdat ze het leuk vinden. Bij voetbal moeten ouders zich soms de vraag stellen: doen ze het (minstens voor een deel) voor het geld?

Die boodschap zit al vanaf het begin verkeerd. Kinderen die turnen, krijgen nog geen geld als ze bij de besten van België horen. Tenminste, zo was dat in mijn jonge turnjaren. De meeste sporters willen het beste uit zichzelf halen, zich meten met anderen en zich amuseren. Ook na een les op de teken- of de muziekacademie krijgen kinderen geen centen toegestopt. Ouders kunnen beslissen om bepaalde sportieve of andere prestaties (financieel) te belonen, maar je wilt ook niet dat je kinderen alleen nog maar hun best doen en oefenen als er een beloning aan vasthangt.

Het is ook niet zo eenvoudig om die drankbonnetjes of dat geld af te nemen van die voetballers, want ze hebben vaak echt het gevoel dat ze het helemaal zelf hebben verdiend. Wat doe je dan als ouders? Het geld afnemen, omdat het unfair is dat kinderen geld krijgen om een sport te beoefenen die ze graag doen, terwijl de kinderen die een andere sport beoefenen geen geldelijke beloning krijgen? En is het wel een goed signaal voor die voetballende kinderen dat ze zo gemakkelijk geld verdienen? De financiële valkuilen voor jongens en mannen liggen namelijk vaak elders dan die voor meisjes. Daar komen we later nog op terug.

De reden waarom ik me daar zorgen over maak, is natuurlijk omdat ook daar een zaadje wordt geplant voor de inkomenskloof. Zolang de wereldvoetbalbond FIFA vrouwen en mannen niet gelijk behandelt, kunnen er creatieve oplossingen gevonden worden. Noorwegen was zo in 2017 het eerste land waar alle inkomsten gelijk verdeeld zouden worden over mannen en vrouwen uit het nationale voetbalteam. De voetbalbond in Nieuw-Zeeland volgde in 2018. In 2022 haalde het Amerikaanse vrouwenelftal, dat trouwens veel betere resultaten neerzet dan het mannenelftal, na een jarenlange strijd het-

zelfde resultaat binnen. En ook de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond besliste in 2022 om de vrouwen evenveel te betalen als de mannen. Dit is een oplossing die met spuug en paktouw aan elkaar hangt. Het zou natuurlijk veel beter zijn als de voetbalbond evenveel prijzengeld voor mannen en vrouwen zou toekennen. Maar bij het WK in 2019 bedroeg het prijzengeld voor de vrouwen slechts 7,5 procent van het prijzengeld voor de mannen, en op het WK in 2015 was het zelfs nog de helft minder. Daar speelt die beeldvorming uit het vorige deel ons weer parten.

Er worden goede stappen gezet. Daar moeten we erkentelijk en dankbaar voor zijn. In 2022 besliste Flanders Classic, de organisator van Vlaamse wielklassiekers, om het prijzengeld van de Ronde van Vlaanderen voor de vrouwelijke deelnemers op te trekken tot op het niveau van de mannen. Om het gat dicht te rijden, helpen consultant KPMG en andere partijen een handje met 1 miljoen euro. In 2023 werd ook het prijzengeld van de Omloop Het Nieuwsblad, Gent-Wevelgem, Dwars door Vlaanderen, de Scheldeprijs en de Brabantse Pijl gelijkgetrokken. Heugelijk nieuws voor de vrouwen in de sport én, nog belangrijker, een signaal. Het kost bloed, zweet en tranen om als sporter het hoogste podium te bereiken en nu worden de inspanningen van vrouwelijke wielrenners om de top te bereiken eindelijk evenveel gewaardeerd in financiële termen.

In het tennis is gelijk prijzengeld voor mannen en vrouwen al veel langer ingeburgerd. De US Open was het eerste grandslamtoernooi dat de prijzenpot gelijktrok in 1973. De Amerikaanse Billie Jean King en ook de Nederlandse Betty Stöve waren voorvechters voor meer waardering voor het vrouwen tennis. De Australian Open volgde in 2000, Roland Garros in 2006 en Wimbledon in 2007. Als het in de tennissport kan, waarom lukt het dan in het voetbal en in veel andere sporten niet?

Ik weet al wat mijn mannelijke collega's die voetbalsupporters zijn hierop zouden antwoorden: vanwege het verschil in economische belangen, zoals tv-rechten die ermee gemoeid zijn. En ik wil gerust ingaan op de economische logica achter dat verschil in prijzengeld. Het probleem is niet alleen dat vrouwelijke sporters veel minder verdienen. Ze krijgen ook veel minder media-aandacht. Toen de 28-jarige Limburger Luca Brecel in de running was om het tot wereldkampioen snooker te schoppen, was plots heel Vlaanderen geïnteresseerd in snooker. Hij werd uiteindelijk ook wereldkampioen. De 39-jarige Wendy Jans, eveneens uit Limburg, werd al negen keer wereldkampioen snooker. Maar niemand kent haar naam. Volgens Athlete Assessments is 40 procent van alle sporters wereldwijd een vrouw, terwijl ze in 2020 slechts in 4 procent van alle sportverslaggeving aan bod kwamen.³⁸

Dat het Belgische telecombedrijf Telenet in 2022 de nieuwe internationale zender W-Sport in zijn zenderaanbod heeft opgenomen, kunnen we dan ook alleen maar toejuichen. Op W-Sport komen alleen maar wedstrijden uit vrouwencompetities of documentaires over vrouwelijke sporters. Telenet speelt naar eigen zeggen in op de stijgende populariteit van vrouwensport in ons land. Het bedrijf organiseerde ook de Soccer Sisters Cup, het eerste straatvoetbaltoernooi in Vlaanderen voor meisjes. Telenet staat in België bekend als een bedrijf dat inzet op diversiteit en veel moeite doet om evenveel vrouwen als mannen naar de top te laten doorstoten.

Voetbal is de belangrijkste bijzaak, wordt wel eens gezegd. Het is in ieder geval een heel populaire sport, met een belangrijke signaalfunctie. Sport en voetbal kunnen ook een hefboom zijn voor vrouwenemancipatie. Niet alleen door gelijke lonen of beloningen voor gelijke inspanningen, maar ook omdat voetballende meisjes kunnen helpen om storende stereotypen in twijfel te trekken. Plan International gebruikt voetbaltrainingen voor meisjes in landen als Benin en Senegal als breekijzer, om in de hoofden van zowel jongens als meisjes verandering teweeg te brengen.

Mijn nichten en hun gezin hebben meegebouwd aan een voetbalclub waar alleen meisjes en vrouwen welkom zijn. In die club stellen ze vast dat meisjes vaak iets later beginnen met voetballen, omdat de ouders ze vaak eerst richting dans of hockey proberen te pushen. Stilaan begint die mentaliteit te veranderen. Voetbalclubs zoals FC Dames Ternat maken duidelijk dat voetballende meisjes geen rariteit zijn. Het mooie aan zulke clubs is dat meisjes de norm zijn, terwijl ze in andere clubs de vreemde eend in de bijt zijn. Ze moeten apart douchen, ze horen er niet helemaal bij.

NEE. Vrouwen zijn niet per definitie beter in staat om voor kinderen te zorgen, net zoals niet alle mannen technisch onderlegd zijn.

Wat je zelf kunt doen

- **Als je kinderen hebt, kun je bij je zonen hun zorgende kant wat extra stimuleren (als dat nodig is, want er zijn ook heel empathische jongens en elk kind is natuurlijk anders). Iedere keer dat mijn zonen zeggen dat iets 'voor meisjes' is, ga ik daar stevig tegen in en geef ik zoveel mogelijk tegenvoorbeelden.**

- 📺 Probeer je dochters niet in het keurslijf van 'lieve meisjes' te duwen. Je kunt aan het zelfvertrouwen van je dochters werken, als dat nodig is, zodat ze niet bang zijn voor moeilijke vakken zoals wiskunde, wetenschappen en technologie. Bied ze een brede waaier aan mogelijkheden aan en wakker brede interesses aan. Maar, als ze toch echt niet goed blijken in die vakken, geef ze dan nooit het gevoel dat andere vakken minder belangrijk zijn. Elk kind is wel ergens goed in en ze mogen daar trots op zijn.

- 📺 Zorg dat meisjes zien dat vrouwen succesvolle wetenschappers kunnen worden via boeken, televisieprogramma's of evenementen. In Nederland heb je elk jaar het Weekend van de Wetenschap, in België heb je de Dag van de Wetenschap, waar allerlei gratis initiatieven georganiseerd worden om kinderen te laten proeven van wetenschap. Een organisatie als Nerdland probeert wetenschap via podcasts, festivals en shows weer cool te maken. Er zijn tal van leuke plekken om wetenschap en technologie te ontdekken in België en Nederland. Denk aan Technopolis (Mechelen), het Museum voor Natuurwetenschappen (Brussel), het Industriemuseum (Gent), Robotland (Essen), TU Delft Science Centre (Delft), NEMO Science Museum (Amsterdam), Corpus (Oegstgeest) enzovoort.

- 📺 Als je als vrouw zelf professionele dromen hebt, jaag ze dan vooral ook na. Dan zien je kinderen van heel dichtbij dat mama's niet alleen ten dienste van de kinderen staan. Laat ook ruimte voor vaders om hun rol te spelen. Ik behoor zelf tot de generatie van de zogenoemde *super parents*, oftewel ouders die een baan hebben maar zich ook schuldig voelen als ze geen zelfgebakken cake voor de verjaardag van hun kind mee naar school geven, als ze de schooluitstappen niet mee kunnen begeleiden, als ze de kinderen geen tig hobby's gunnen enzovoort. Kinderen die geboren werden in de eerste helft van de vorige eeuw werden ook gewoon 'groot met de hoop'. Daar kwam geen *super parenting* bij kijken.

Wat we samen kunnen doen

- Zowel ouderen als kinderen hebben gewoon recht op meer mannen als verzorgers. Meer mannelijke kinderverzorgers en meer mannen voor de klas in de kleuterschool of in de basisschool zouden roldoorbrekend werken. Ook in het secundair onderwijs mogen er nog wat mannen bij komen. Aangezien status voor heel wat mannen belangrijk is, zouden we kunnen beginnen met allemaal opnieuw wat meer respect te hebben voor leerkrachten.

- Ofwel zullen we bepaalde beroepen moeten opwaarderen, onder meer met een hoger loon, zodat meer vrouwen én meer mannen het beroep weer willen uitoefenen. Ofwel moeten we als maatschappij aanvaarden dat er geen bedden meer zullen zijn voor bepaalde patiënten, en dat bepaalde vakken op school niet meer gegeven zullen worden. Ik pleit voor de eerste optie, voor alle duidelijkheid.

- Tegelijkertijd mogen meer vrouwen zonder scrupules voor het grote geld kiezen. Terwijl mannen niet minder man zijn als ze een tijdje thuisblijven of wat minder gaan werken om mee voor de kinderen te zorgen bijvoorbeeld. Het is belangrijk dat we als maatschappij die shift maken, zodat iedereen zijn of haar volle potentieel kan waarmaken.

*Ilse De Witte schenkt de inkomsten van haar auteursrechten
aan de vzw's ALS Liga en Berrefonds.*

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig
een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken
en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Vormgeving: Studio Lannoo (Mieke Verloigne)

Tekstredactie: Liesbeth Talboom

Auteursfoto: Ann De Wulf

© Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2025 en Ilse De Witte

D/2025/45/144 – NUR 740/745

ISBN: 978 94 014 8602 6

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige
andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toelating van de uitgever.